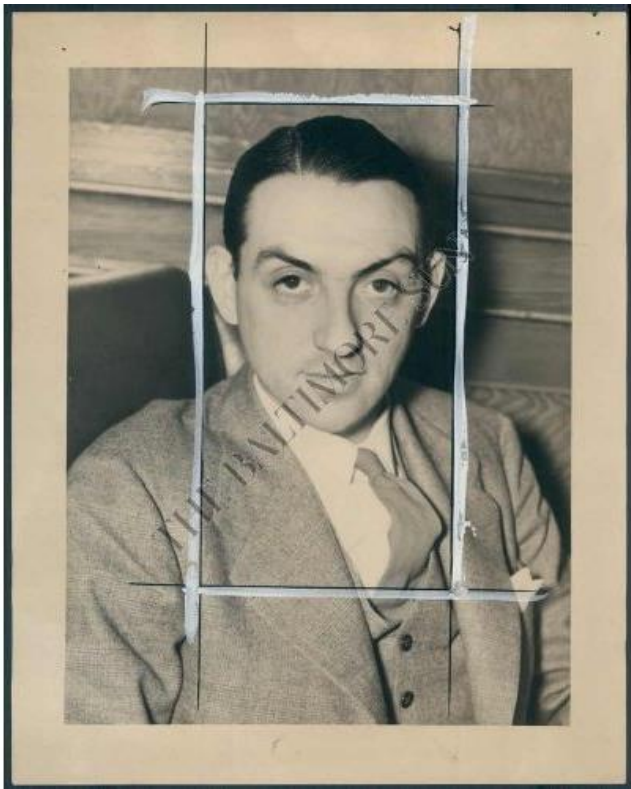

Ekonomika III. ročník

005_Výroba, výrobní faktory

Hospodářský proces

- Proces uspokojování potřeb nazýváme spotřeba.
- Produktivita práce je v ekonomicky vyspělých zemích **tak velká, že se zvyšování spotřeby (posilované reklamou) stalo podstatným smyslem, cílem životů většiny lidí.**
- Hledání smyslu života jakoby bylo pro mnohé nahrazeno touhou po maximálním konzumu a spotřebě.
- Naši společnost označujeme jako společnost konzumní.

Již v roce 1955 dokonale vystihl situaci do níž se ekonomicky vyspělé země dostali **americký ekonom Victor Lebow (1902-1980)**, který tehdy v magazínu Prodejní žurnál (Journal of Retailing) uveřejnil mj. tento text:

*„Naše enormně produktivní ekonomika vyžaduje, **abychom spotřebu proměnili v náš způsob života, abychom přeměnili nakupování a používání věcí v rituály, abychom hledali své duchovní uspokojení, uspokojení našeho ega, ve spotřebě.**”*

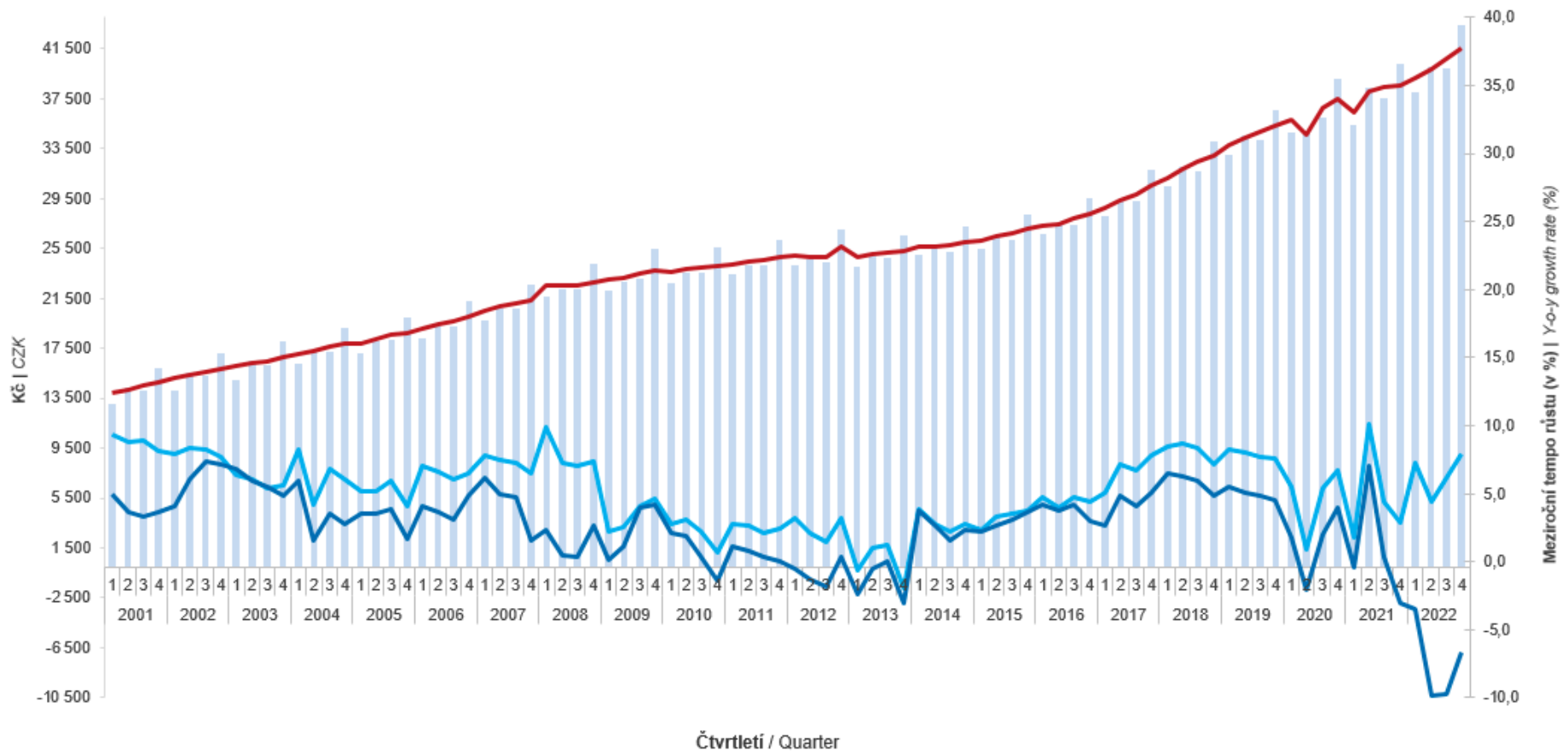
- Samotné **spotřebě předchází řada činností.**
- Tento tzv. **hospodářský proces** sledujeme na makroekonomické úrovni. Má **4 fáze:**
 1. **Výroba**
 2. **Rozdělování** peněz (zaměstnanec x podnikatel) a **přerozdělování** peněz (děti, důchodci, nezaměstnaní, nemocní x stát)
 3. **Směna** (peněz za statky)
 4. **Spotřeba**

Výroba – výrobní faktory

- Převážnou **většinu statků (rozuměj surovin, zdrojů, ...)** nenacházíme v přírodě tak, jak bychom je potřebovali.
- **Nezbývá než** přírodu ve statky proměnit – vyrobit je.
- K výrobě potřebují firmy **základní předpoklady – tzv. výrobní faktory.** Jsou to:
 - Práce
 - Přírodní zdroje (především půda)
 - Kapitál
 - (Informace = technologie, podnikatelské schopnosti)

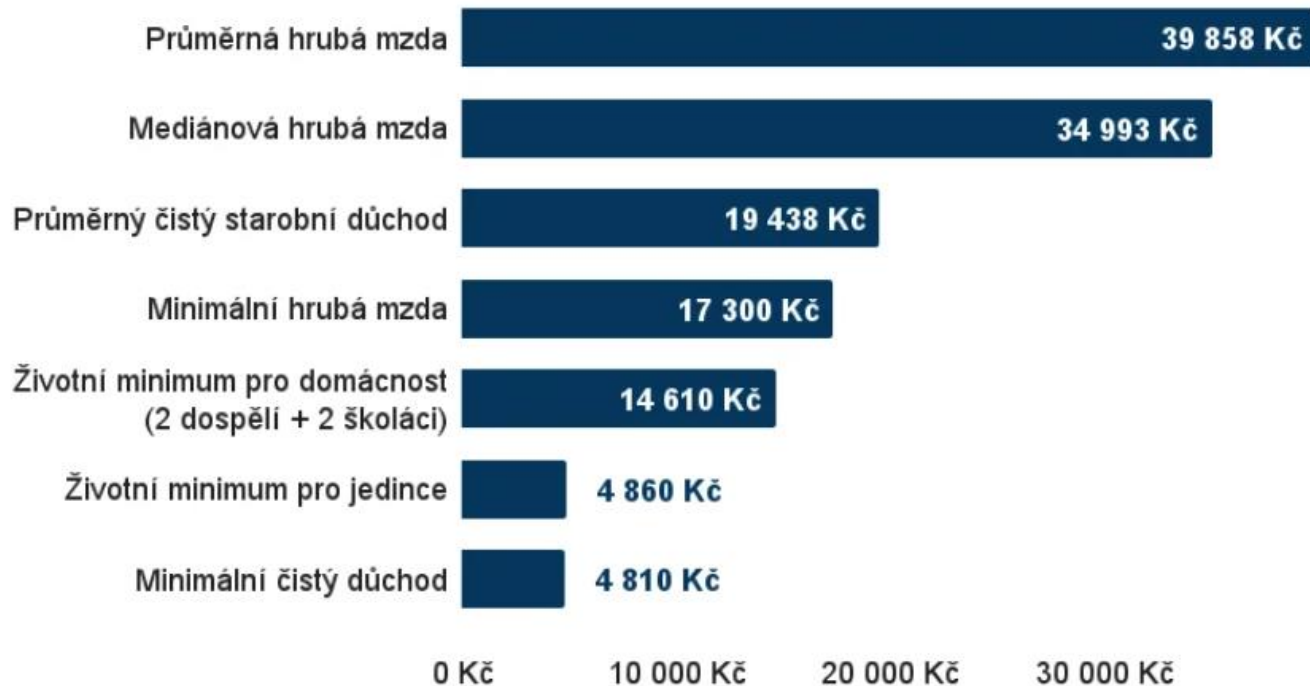
Práce

- Práce je cílevědomá lidská činnost vytvářející statky a služby.
- Lidská práce je vzácný výrobní faktor, což ovlivňuje jeho **cenu na trhu práce**.
- Cenu lidské práce nazýváme mzdou:
 - mzda nominální: dostane ji zaplacenou zaměstnanec za svou práci. Pro zaměstnance je to příjem, pro firmu náklad. Vyjadřujeme ji **v penězích**.
 - mzda reálná: vypovídá, **co si za mzdu může pracovník koupit**. Je to porovnání k cenám zboží a služeb, **má vyloučit vliv inflace** (snížení kupní síly peněz).
- **V praxi potřebujeme znát jak mzdu reálnou, tak mzdu nominální.**

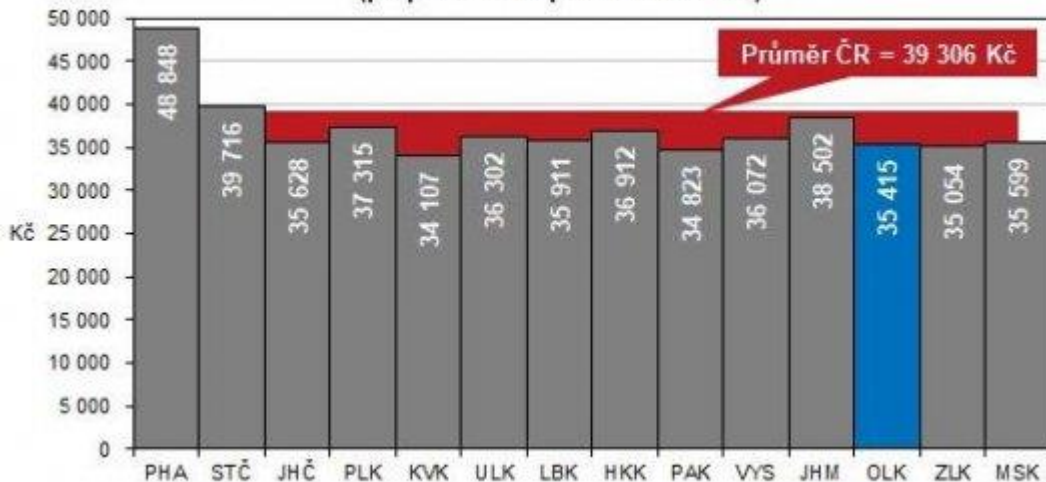

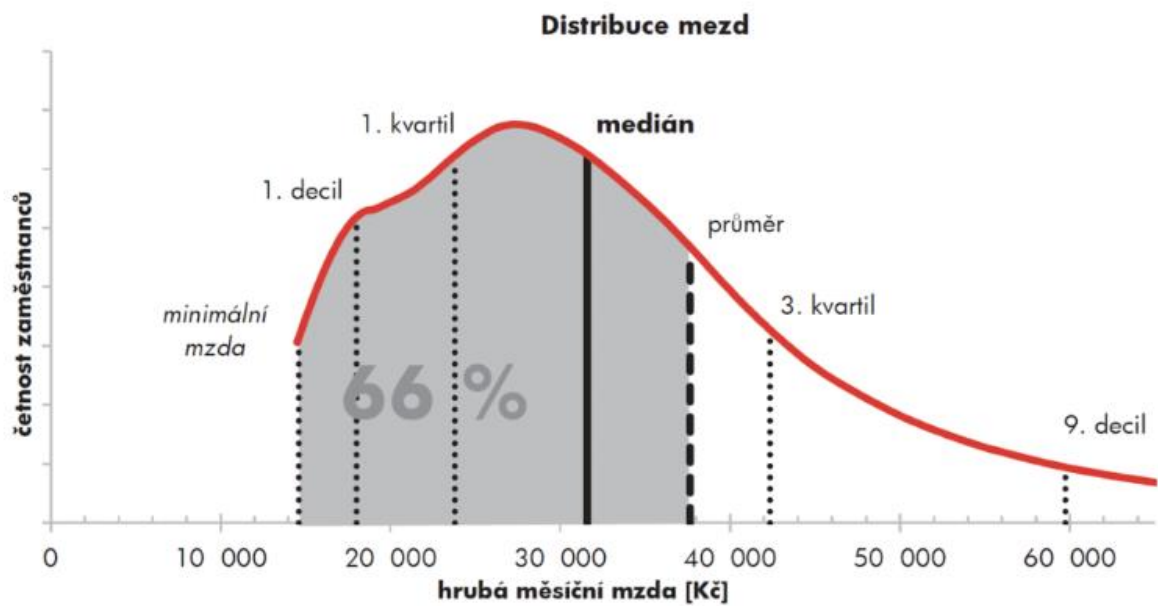
■ Průměrná hrubá nominální mzda (levá osa) / Average gross nominal wage (left axis)
 — Nominální mzda po očištění od sezónních vlivů (levá osa) / Nominal wage, seasonally adjusted (left axis)
 — Růst nominální mzdy (pravá osa) / Nominal wage growth (right axis)
 — Růst reálné mzdy (pravá osa) / Real wage growth (right axis)

Stav roku 2022

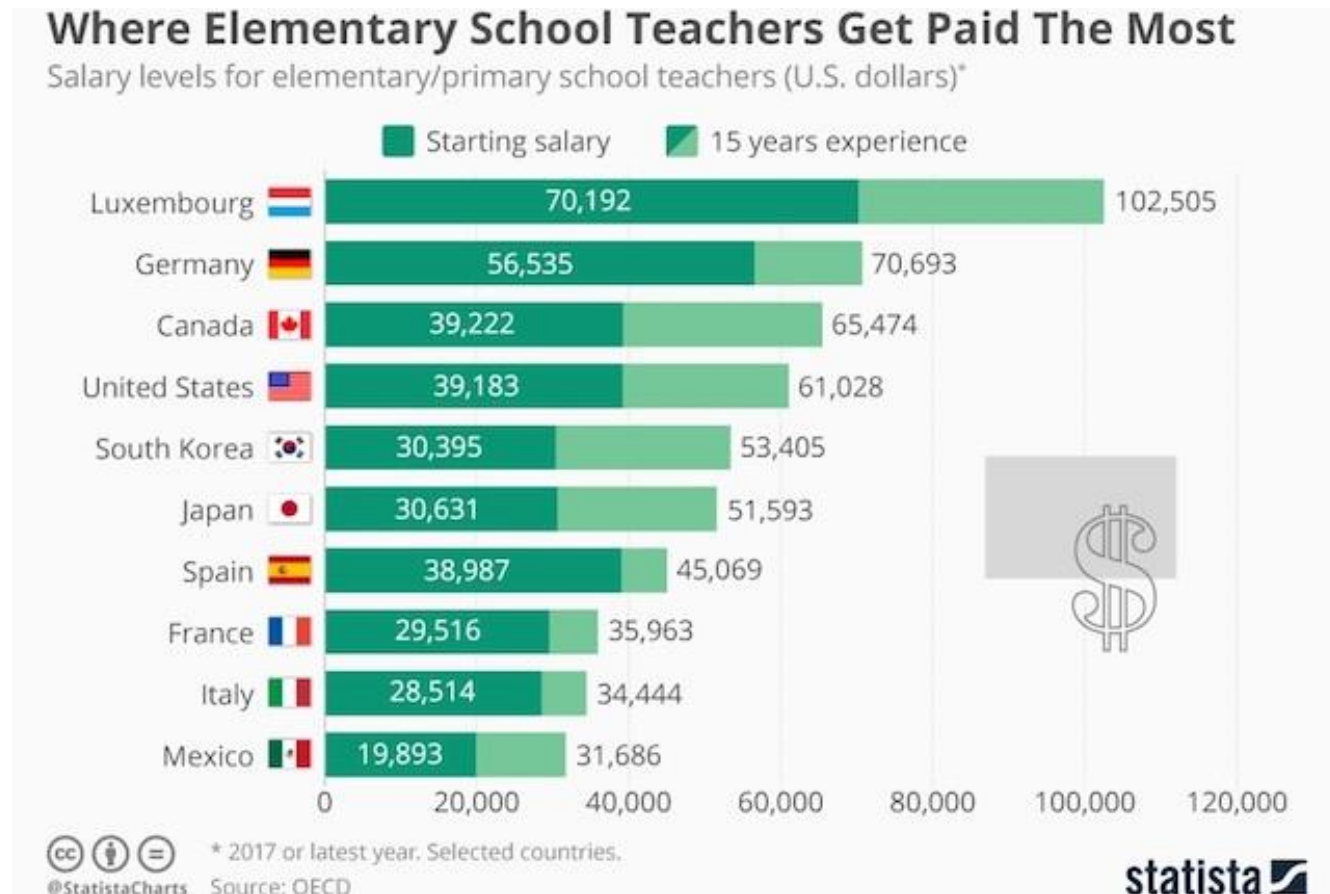
Průměrná hrubá měsíční mzda podle krajů v 1. až 3. čtvrtletí 2022
(přepočteno na plně zaměstnané)

Distribuce mezd v ČR podle pohlaví za rok 2020, včetně vyznačeného průměru a nejdůležitějších kvantilů. Zdroj: <https://ispv.cz/>.

- Významná je otázka vztahu velikosti mzdy k množství vykonané práce – rozdíly jsou v některých případech obtížně vysvětlitelné, ...:
- Např. graf platy učitelů na základních školách:

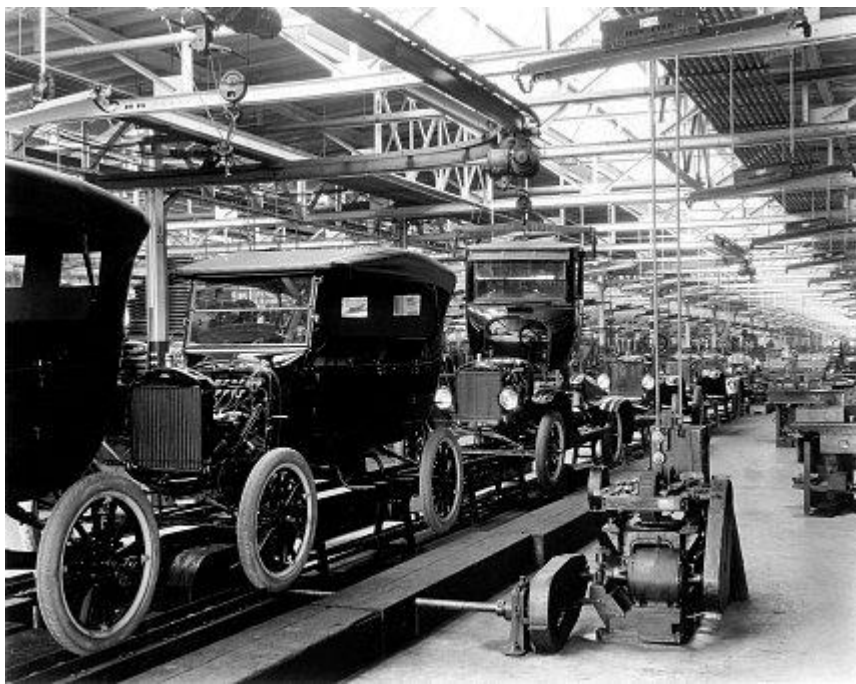
ČR (září 2023)

nástupní 17 000 \$, po 15 letech praxe 19 000 \$

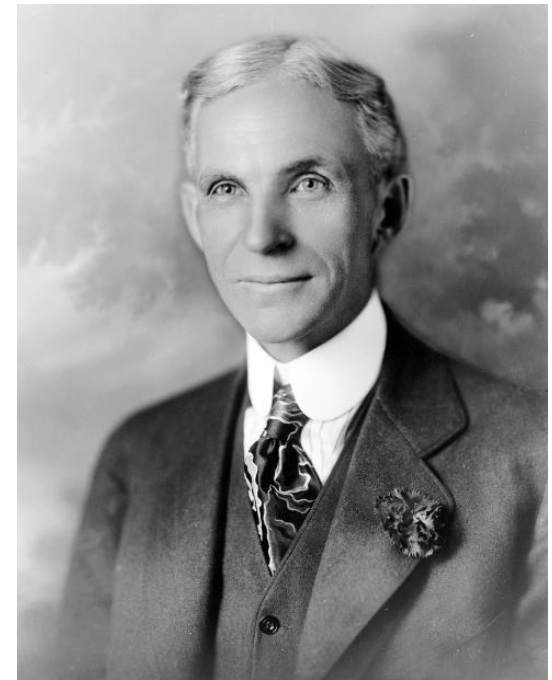
- Kromě množství a kvality práce **ovlivňují velikost mzdy:**
 - kvalifikace
 - poptávka po určitém **druhu práce**
 - tržní úspěšnost práce
 - trh práce:
 - nabídka pracovních sil je v krátkém časovém rozpětí relativně neměnná
 - poptávka po pracovních silách je dynamicky proměnlivá
 - **Pohlaví**

V Česku se rozdíl v odměňování pohyboval v roce 2022 kolem 16 % v neprospěch žen. Průměrný rozdíl v EU činí 13 %.

- S pojmem práce úzce souvisí: **dělba práce, specializace a kooperace**
 - **dělba práce = stěžejní vynález v dějinách lidského ducha** → postupně se **vyvinula ve specializaci** na dílčí technologické operace
 - specializace je **jednou z cest zvyšování produktivity práce**
 - detailní rozdělení práce na dílčí operace ovšem vyžaduje vysokou míru sladění těchto lidí, což nazýváme **kooperace**

Henry Ford (1863 – 1947)

Specializace v oblasti výroby dosáhla svého vrcholu **zavedením pásové výroby** na počátku 20. století.

Přírodní zdroje (především půda)

- Pro výrobu jsou **přírodní zdroje nutnou podmínkou** - opět se jedná o **vzácný** výrobní faktor.
- **Nejtypičtějším přírodním zdrojem je půda.**
- Je **nezbytná pro** zemědělskou výrobu, lesnictví, výstavbu továren, skladů, lidských sídel ...
- **Volné půdy celosvětově ubývá.**

- Vlastník p. je vzhledem k nevlastníkům ve výsadním postavení (**v podstatě monopolním**).
- Vlastník si **diktuje na trhu podmínky prodeje či nájmu**.
- Při prodeji dosahuje tržní cenu půdy.
- Při pronájmu získává pozemkovou rentu (peněžní výnos z půdy).

**Tržní cena hektaru zemědělské půdy v ČR je v roce 2023 cca 14 000 euro/1 ha.
V porovnání se západní Evropou jsou ceny půdy v ČR podstatně nižší – např. v Nizozemí je to 70 000 euro/1ha.**

Rozloha **Nizozemí** je 41 526 km². Krajina je rovinná a **25 % území se nachází pod úrovní hladiny moře** – obr. nahoře je **hydroponická zeleninová farma**.

- **Trh přírodních zdrojů** (trh s nerostným bohatstvím či se zemědělskými plodinami) **probíhá na celosvětových komoditních burzách.**
- Nejznámější je **Londýnská burza.**
- Celosvětová nabídka a poptávka utváří **světové ceny komodit.**

Ropa Brent 1 barel

94.562 USD

51.468

119.43%

18.09.2023

18.09.2020

barel = 1 bbl = 159 litrů

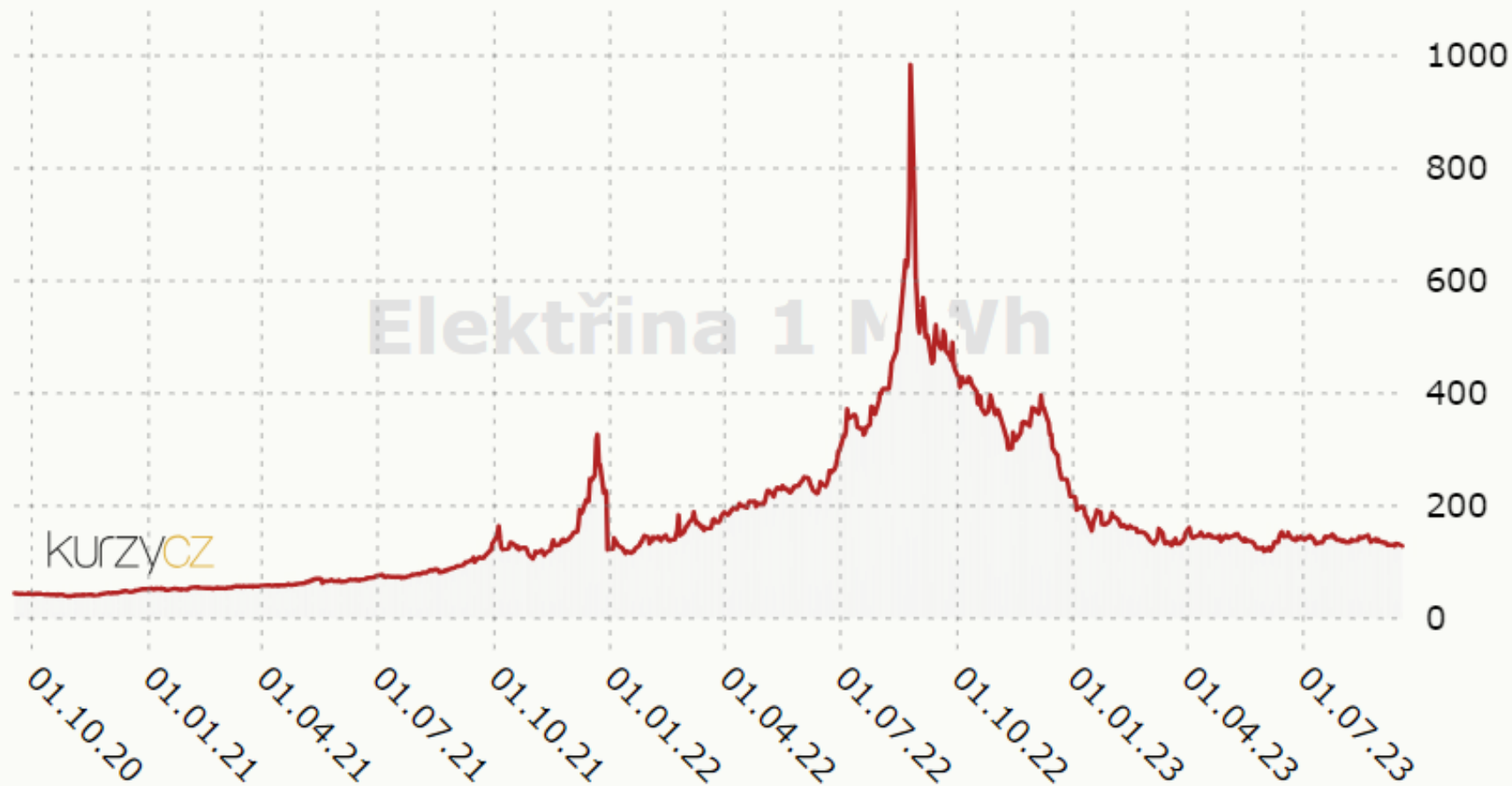
Elektrina 1 MWh

128.96 EUR

84.39
189.34%

18.09.2023

18.09.2020

KURZYCZ

Elektrina 1 MWh

PXE - Zemní plyn 1 MWh
54.136 EUR

39.925
280.94%

18.09.2023
18.09.2020

Pšenice 1 bušl
589.00 USD

14.128
2.46%

18.09.2023
18.09.2020

1 bušl = 27,2 kg

Zlato 1oz
1 933 USD

-16.902
-0.87%

18.09.2023
18.09.2020

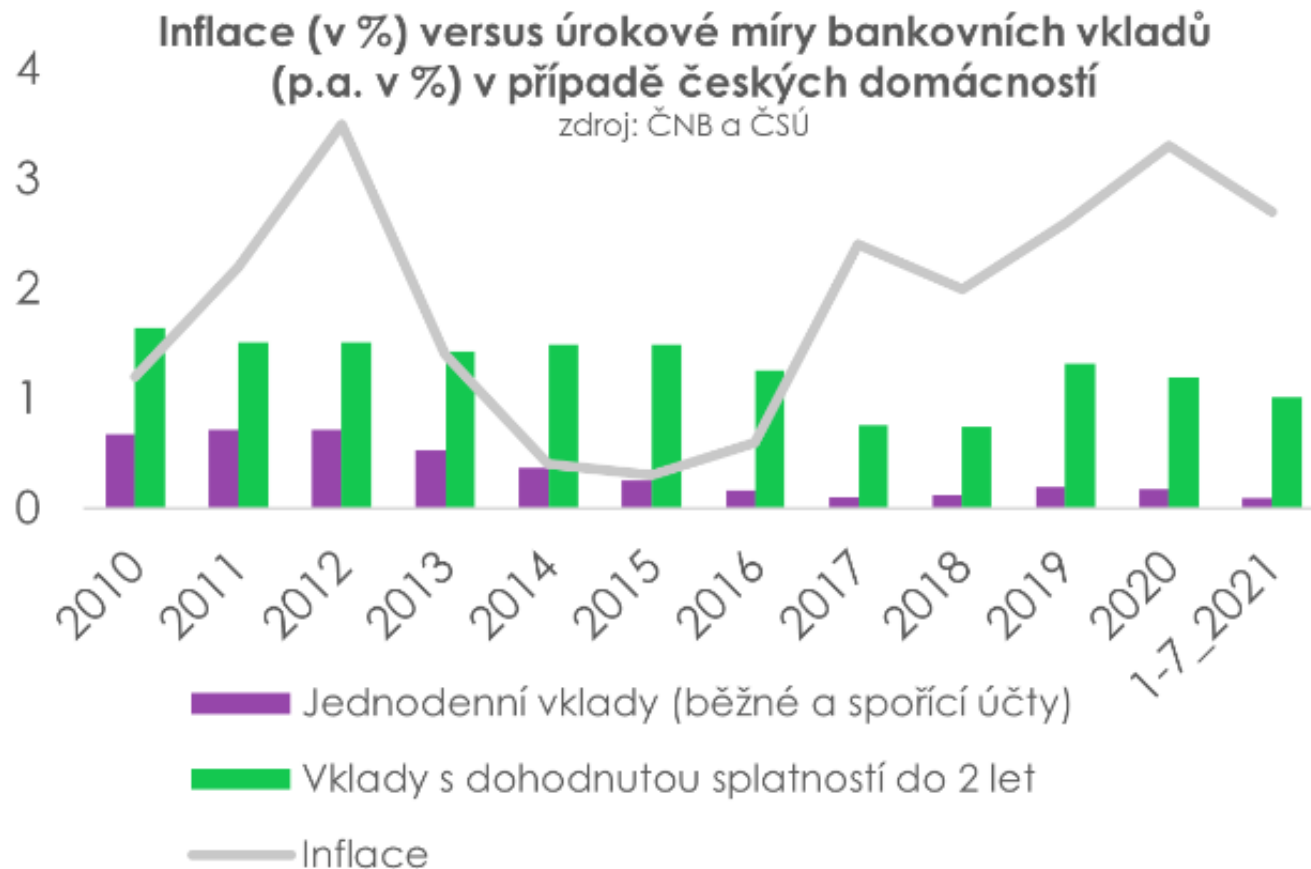
trojská unce (1 oz t) má hmotnost 31,103 g

Kapitál

- Kapitál jsou **zjednodušeně peníze, které přináší další peníze.**
- Kapitál je **vše, co vkládáme do výroby, aby vznikly větší hodnoty.**
- **Podnikatel** vložením kapitálu **usiluje o zisk či úrok.**
- **Velikost** kapitálu **nemusí být podstatná.**
- Kapitál může mít formu:
 - **1. finanční: peníze**
 - **2. reálnou: hmotný majetek (budovy, stroje, ...) a nehmotné statky (licence, patenty, software)**

- Kapitál je **omezený = vzácný**, má dva druhy ceny:
 - 1. úrok = cena kapitálu vloženého do banky (nižší **riziko** a nižší **zisk**)
 - 2. zisk = cena kapitálu vloženého do aktivním podnikání (vyšší riziko a předpoklad vyššího zisku, tedy vyššího než je běžný úrok)
- Pozor na **vliv inflace** na reálnou úrokovou míru (*např. nominální úroková míra v bance bude 3,4%, míra inflace 2,2% → reálná úroková míra 1,2%! = uložením peněz v bance vydělám 1,2 %*).
- Kapitál se dá **akumulovat = hromadit**. Např. ponechání části zisku ve firmě pro modernizaci strojového parku (podnikatel všechn zisk tzv. „neprožere“).

Podle údajů České národní banky (ČNB) z roku 2021 tvoří **vkladové produkty a hotovost** přibližně **45 % celkových financí českých domácností**.

Lidé chtějí jistotu a mají představu jistého zhodnocení (úroku).
Ve skutečnosti naprostá většina bank nabízí jistotu jedinou: jistotu ztráty – na grafu jsou výjimkou např. roky 2014 – 2016.

- **Trhy kapitálu v peněžní podobě nazýváme finanční trhy.**
- Organizátory těchto trhů jsou **burzy cenných papírů a devizové burzy.**
- S penězi tam obchodují např.:
 - banky
 - investiční fondy
 - penzijní fondy
 - pojišťovny ...
- **Finanční trhy současnosti neuznávají žádné geografické hranice, intenzivně využívají informačních technologií – „peníze se v elektronické formě přelévají po celém světě“.**

Informace

- Částí ekonomů jsou považovány za čtvrtý výrobní faktor.
- Pojem know-how (vědět jak na to, umět si poradit).
- U informací neplatí čím více, tím lépe.
- Cena informací je kolísavá, řada informací rychle zastarává a jejich hodnota dramaticky klesá.
- Musejí být nahrazeny novými – proto držet (alespoň částečně) krok s dnešním rychle se rozvíjejícím světem znamená stále se učit nové věci!

Otázky:

1. Vysvětlete, co je to spotřeba?
2. Proč se naše společnost označuje jako konzumní?
3. Jaký je vliv reklamy na spotřebu?
4. Jaký je rozdíl mezi rozdělováním a přerozdělováním?
5. Vyjmenujte výrobní faktory.
6. Nominální mzda – vysvětli.
7. Reálná mzda – vysvětli.
8. Co ovlivňuje výši mzdy?
9. Definujte pojem práce.
10. Vysvětlete vztah dělby práce a kooperace.
11. Kolik zaměstnanců v ČR bere více než je průměrná mzda?
12. Jaký je vývoj celosvětové plochy volné půdy?
13. Při prodeji dosahuje vlastník půdy
14. Při pronájmu získává vlastník půdy
15. Porovnejte tržní cenu zemědělské půdy v ČR se západní Evropou.
16. Které lesní porosty se nejlépe prodávají?

Otázky:

17. S čím se obchoduje na komoditních burzách?
18. Co je to kapitál?
19. Vložený kapitál může přinéstnebo.....
20. Jakou formu může kapitál mít?
21. Vysvětli vliv inflace na reálnou úrokovou míru.
22. Akumulace kapitálu – uveďte příklad.
23. Organizátory finančních trhů jsoua.....
24. S čím se obchoduje na finančních trzích?
25. Proč cena informací často kolísá?
26. Know-how znamená

Zdroje:

- Švarcová, J. a kol. Ekonomie – stručný přehled, 2012/2013. Zlín, CEED 2011
- Holman R., Pospíchalová D., Úvod do ekonomie pro střední školy. Praha, C. H. Beck 2012
- <http://www.tribunefotos.com/BNB-827-BS-Photo-Victor-Lebow-Economist/dp/B00AZW6OYE>
- http://www.financninoviny.cz/zpravy/analytici-za-realnym-poklesem-mezd-stoji-nejisty-vyvoj-ekonomiky/835712&id_seznam=6802
- <http://www.financninoviny.cz/zpravy/csu-prumerna-mzda-v-cr-loni-byla-25-101-kc-realne-klesla/912046>
- http://zpravy.e15.cz/domaci/ekonomika/hornici-slevaci-ridici-vsichni-se-meli-pred-rokem-1989-lepe-770520http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=716612#utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=aktualne-dynamic
- http://finance.idnes.cz/zeny-berou-mene-a-mohou-si-za-to-mnohdy-samy-nereknou-si-o-vic-p5g-/podnikani.aspx?c=A101005_1460860_firmy_rady_hru
- http://en.wikipedia.org/wiki/Henry_Ford
- <http://byznys.ihned.cz/c1-55295410-zamestnanci-skoda-auto-v-sobotu-neprijdou-do-prace-odbory-zacnou-s-mitinky>
- <http://www.levnezajezdy.cz/nizozemi/poznavaci-zajezdy/holandsko-do-zeme-tulipanu-90659>
- <http://www.exclusive-travel.cz/zajezdy-nizozemi.html>
- <http://www.enviweb.cz/clanek/zemedelstvi/95587/kvalita-zemedelske-pudy-u-nas-klesa-jeji-trzni-cena-ale-stale-roste>
- <http://www.kareltriska.cz/sraz-lehokol-2012-sternberk/>
- <http://www.prodejlesa.cz/jaka-je-cena-lesa>
- <http://www.lovuzdar.sk/foto-95991/smrkovy-les>
- <http://ekonom.ihned.cz/c1-60268800-jak-si-nejlepe-vychutnat-kavu-s-pomoci-investicniho-certifikatu>
- <http://www.mpmfuture.cz/cs/proc-sporit-do-zlata/trendy-a-vyvoj-trhu>
- <http://www.investujeme.cz/sporeni-s-bankou-jistota-ztraty/>
- <http://www.koppel.cz/VSE/files/bzek01.htm>
- https://assets.paperjam.lu/images/articles/delano_where-elementary-school-teachers-get-paid-most/0.5/0.5/460/306/chartoftheday_19210_salary_levels_for_elementaty_primary_school_teachers_n.jpg
- <https://byznysprospolecnost.cz/evropa-chce-rovne-platy-muzu-a-zen-v-cesku-se-rozdil-v-odmenovani-pohybuje-kolem-16-v-neprospech-zen/>
- https://blogger.googleusercontent.com/img/b/R29vZ2xl/AVvXsEgLuA7TvUYDg_eqADnbOvG36fBL-buIAAjPYvlbsmxqI-eKd6snY93E20LUnOaZ1HQVmqgHjd1sljZG-iM40-bH921kwm40Z46cWITHjIKRK2OdoaBfBjuOR9MvwK0a7Fk8asBPi5fhcCN6muprIpdj_5fARfQy_UE0YrsfjgJjsWSnw5xCSS6OVq/w1200-h630-p-k-nu/Screenshot%202023-03-09%2008.38.52.png
- <https://www.kupnisila.cz/minimalni-mzda/>
- <https://search.seznam.cz/?q=pr%C5%AFm%C4%9Brn%C3%A9%20mzdy&sourceid=web&thru=related&slid=BHhicIha4xaWqhE91yaC>
- <https://poradci-sobe.cz/investice/cesi-drzi-v-bankach-a-v-hotovosti-zhruba-45-financnich-prostredku/>